

Mõis – missioon ja hobi

Tõnis Kaasik on mees, kelle elu on õige mitut pidi seotud keskkonnaga. Ta on olnud keskkonnaminister, tegeleb Sillamäel jäätmeoidla katmisega ning on rajanud sinna ka ajakohase pliiakude utiliseerimise tehase. Uue elu on Kaasik kinkinud ka Saka mõisale.

TEKST KAIRI OJA – FOTO MEELI KÜTTIM

Loodusehuviline Tõnis Kaasik on Saka mõisas enda jaoks leidnud nii äri kui ka hobi ja kutsu-muse.

ŠOTLASTELT VENELASTELE

Arhiividokumendid teavad rääkida, et Rootsi kuningas olla aastal 1626 läänistanud Saka mõisa šotlasele John Leslie'le. Saatuse tahtel oli nii esimeseks kui ka viimaseks Saka mõisnikuks šotlane. Viimane mõisahärra, Hermann Löwis of Menar, lahkus 1939. aasta sügisel laevaga Saksamaale. Alates Teisest maailmasõjast kuni Nõukogude vägede lahkumiseni 1992. aastal kasutati Saka mõisakompleksi peaausjalikult militaarsetel eesmärkidel. Viimastel aastakümnetel paiknes mõisas Nõukogude piirivalveüksus. Renessanslik mõisahäärber muudeti sõdurite kasarmuks, pangaservale aga ehitati valvetorn-projektorimaja.

Ontika maastikukaitseala läänepiiril, otse pankranniku äärel asub 17. sajandil rajatud Saka mõis. Selle neorenessanslikus stiilis härrastemajast plaanib Tõnis Kaasik luua Balti klindi külastuskeskuse, mis oleks osa suuremast turismikompleksist.

Kompleksi esimene objekt, Saka Cliff Hotel & SPA avati 2004. aasta aprillis. Projekti paigutas Kaasik paarkümmend miljonit krooni enda, panga ja toetusraha. 33 mõisastiilis toa ning külastajate seas kõrgelt hinnatud restoraniga hotell on nüüdseks end igati õigustanud ja meest edasi investeerima julgustanud. Saka muinsuskaitseväärustamise kõrval on ta seadnud oma eesmärgiks taastada ja turistidele pakkuda midagi ka selle paiga lähiminevikust. "Miks ma tulin? See koht võib mind. See pangalune mets, juga, mõisapark," mõtiskleb Kaasik. "Ettevõtmine on ennast õigustanud. Järelikult meeldib see paik peale minu ka teistele."

Tõnis Kaasikul on Saka kohta ka oma isiklik legendina mõjuv lugu. Aastal

1971 kirjutas ta Tartu Ülikooli tudengina diplomitööd teemal "Põhja-Eesti pankrannik ja joad". Sinna sai kirja lause: Saka väärib paremat. Nii ka sündis. Kui Kaasik kolmkümmend aastat hiljem lugedes, et riigi enampakkumisel on kolmandat korda Saka mõis, ei saanud ta enam rahu ning ostis selle koha ära. Sellest hetkest sai aastakümneid sisemuses küpsenud soov konkreetse väljundi – teha sellest paigast külastuskeskus, kuhu inimesed saaksid ja tahaksid tulla, kus neid oodataks, kus võiks alata nende Eesti rahvuslikuks sümboliks valitud maastiku avastamine.

Mõis on Kaasikule kõigest tema projektidest hingelähedaseim. Siiski ei võta ta seda puhtalt hobina: "Pigem on see midagi missiooni, hobi ja investeeringu vahepealset. Niikaua kui ma ennast mäletan, on looduse erakordsus mind vaimustanud." Idee viia Põhja-Eesti pankrannik UNESCO maailmapärandi või vähemalt geoparkide nimekirja on olnud talle täiendav tõukejõud. "Sakal avaneb erakordne võimalus ühendada

omavahel loodus- ja kultuuripärand, teha sellest tõeline maailma kultuuriorganisatsiooni egiidi vääriv keskus," õhkub peremehest tasakaalu ja rahu.

Ei mõisa taastamine ega militaarmaastiku korrastamine ole odavad ettevõtmised. Kuid nagu iga asja puhul, on kõige tähtsam pealehakkamine. Nii said esmalt korda mõned mõisa kõrvalhooned, rajati infrastruktuur. Rahvas hakkas käima ja tekkisid julgus ning motivatsioon edasi minna. Piirivalvetornist sai seminari- ja koolitushoone, valmisid matkarada, pangast allaviivad trepid, tenniseväljakud, suveürituste paik vanasse prügimäena kasutatud kruusaauku. Lähiajaloo mälestusmärkidena taastati kaevikuid ning muid militaarobjekte. Tehtud investeeringud hakkasid end tasapisi ka tagasi teenima.

Mõisad ja neid ümbritsevad pargid on Kaasiku meelest meie maastiku ehteks, Eesti ajaloo tunnismeeesteks. Kuid sageli on neile raske leida tänapäevast rakendust ja nende ülesehitus ning elushoidmine on enam missioon kui äri.